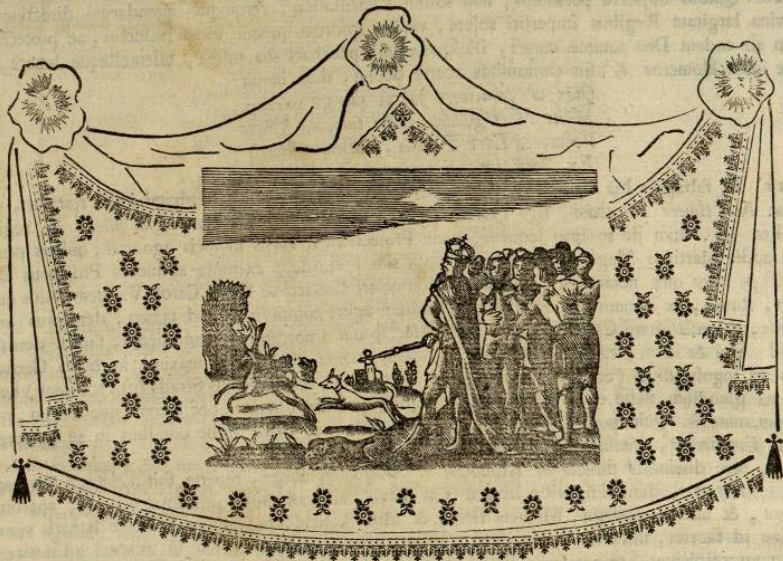

EMBLEMA XXV.
EDUCATIONIS VIS.

*Regis Spartani videas canes,
Stirpe pari, munere dispari.
Hic doctus nemoris fuit;
Alter ferre fasces conscius exit.
Tantum prima crepuscula
Vitæ haurire valent: Figite Principes
Rectam Infantibus indolem,
Disciplina est animorum melior parens.*

COMMENTARIUS.

1 *Q*uamvis Principes justè Regnantes, multum sibi de Divinis auspiciis & auxiliis promittere possint, & debeant, ut in præcedenti Emblemate vidimus; non idè tamen parentes, vel præceptores, quibus ipsorum cura in teneris annis incumbit, ab omni studio & diligentia desistere debent, quo, quæ eorumdem mores animumque, jam etiam ab illa ætate, & primis, quod ajunt, incunabulis, Sceptro, ac Solio, quod eos manet, dignos atque idoneos efficiant, & Regiis monitis, salutaribusque præceptis ac documentis informant.

2 Etenim cum in omnibus quidem hominibus, tenella, & nova puerorum ingenia, hanc severæ disciplinæ, & educationis curam legemque desiderent, ut latissimè Plutarchus (a), & alii

(a) Plut. de educ. lib.

alii (b), qui de hoc peculiare tractatus scripserunt, edisserunt, ne aliter ætas ista, ceræ haud multum absimilis, ardore voluptatis facillimè liquescat, citissimisque passibus in malorum morum perniciem ac ruinam prolabatur.

3 In Principibus quidem, quò major & excellentior eorum dignitas est, quoque nocentior esse poterit, si in malum degenerent, eo plus cautioni adhibere oportebit, ut passim jura nos admonent, & uno pariter ore Auctores omnes, qui de institutione Principum agunt. Inter quos Joannes Casus (c) rectissimè inquit, quòd si educatio in Principe negligatur, *Infinita malorum monstra nascuntur in civitate; licentia morum, jactura rerum, familiarum ruina, sentina vitiorum omnium, denique malorum quasi gebenna.*

4 Et Erasmus (d), eadem mala, quæ à neglecta bona eorumdem educatione procedunt latius exaggerans, ita habet: *Quid enim boni efficere potest ille Princeps, qui ab ipsis statim incunabulis, stultissimis inficitur opinionibus, enutritur inter stultas mulierculas, adolescit inter lascivias puellas, inter collusores perditos, inter abjectissimos assentatores, & inter scurras, & mimos, inter combibones, & aleatores ac voluptatum architectos, juxta stultos nequam, inter quos nihil audit, nihil discit, nihil imbibit nisi voluptates, delicias, fastum, arrogantiam, iracundiam, tyrannidem; atque in hac schola vox adhibetur ad regni gubernacula.*

5 Hieronymus etiam (e) Ossorius multus & elegantissimus est in eadem bona educatione Regiorum Filiorum desideranda, & in sequioris malis, & ærumnis enumerandis, quæ eos, inquit, molles, languidos, alienæ virtutis invidos, stultos, crudeles, arrogantes, avaros, laboris impatientes, & ad omnem luxum ac libidinem proclives reddit. Et post alia concludit, quòd cum duæ virtutes, nimirum animi magnitudo, & pudoris ac modestiæ concinnitas, omnibus ingenii hominibus sint necessaria: *Necesse maximè erit, ut sic educentur Regum filii, ut fortissimi simul atque modestissimi disciplina fiant: aliter enim omnia corruent, atque funditus interibunt.*

6 Et ad hanc vim & potestatem bonæ vel malæ à teneris animis institutionis, & educationis significandam, & Regum mentibus insinuandam, præsens hoc nostrum Emblemata dirigitur, ex vulgata quidem, sed semper magni faciendâ, Lycurgi Spartanorum Regis, sive Legislatoris historia desumptum, quam Plutarchus (f), Valerius Maximus (g), Suidas (h), Coelius Rhodiginus (i), Erasmus (k), & alii suis scriptis referunt, & extollunt. Hinc enim, cum inter alia documenta, quibus conatus fuit suos Lacedæmonios à moribus præsentibus ad temperatiorem vivendi rationem traducere, eosque virtutis & honesti studiosos reddere; eximiam hanc curam recedendi filiorum educationis, ut valde necessariam, pluribus commendasset, ad eos magis in hoc suadendos, & accendendos, duos educavit catulos, eodem patre matreque progenitos, quorum alterum passus est domi lautioribus vesci cibis, & ut addit Rhodiginus ore lucernas ferre, alterum educum venatibus exercuit. Dein civibus suis ad hoc convocatis, ambos apud multitudinem in forum produxit, positisque illic spinis piscium, & aliis gulla irritamentis, mox emisit leporem, quo fugiente, cum uterque ex canibus ad assueta ferretur, lucernarius quidem ad escas accessit; at venaticus alter, & qui generosos spiritus alunt, laboribus innutritus, leporem invasit, & cepit. Quo factò Lycurgus ad suos conversus: *An non videtis, inquit, duos catulos cum ejusdem sint generis, tamen ob diversam educationem admodum dissimiles inter se evasisse, plusque ad honestatem momenti habere exercitationem, quàm naturam. Proinde ne novis quidem, ò cives nobilitas, quam miratur vulgus hominum, ductumque ab Hercule genus profuerit, nisi ea gesserimus, per quæ mortalium omnium ille nobilissimus & generosissimus evasit, ac per omnem vitam, quæ honesta sunt, & discamus, & exerceamus.*

7 Ad quam etiam historiam respiciens Batilius Labæus (l), post hæc scripta à Me visus, aliud Emblemata simile huic nostro confinxit, & his carminibus enucleavit:

*En quàm diversi nati, ambo parentibus isdem,
Diversa hic animi dant documenta canes.
Venandi ad studium teneris formatus ab annis.
Immissam insequitur dum celer ille feram;
Hic alter contrà deses nutritus in aula,*

Pro-

(b) Xedophon. in Cyripad. lib. 1. cap. 3. & seqq. Joannes Casus in Theophr. acon. lib. 2. cap. 2. Cardin. Sadoler. in lib. de educ. Ego, qui plurimis alios cito 2. tom. lib. 1. cap. 26. ex num. 63. & novissimus Schomborn. lib. 1. Polit. cap. 8. de educatione. Cap. ubi periculum, de elect. lib. 6. l. 1. §. sed etiam, D. de carbon. ed. cum aliis.

(c) Joannes Casus ubi sup.
(d) Erasmus in lib. de instit. Princ. apud Canonher. in Aphor. 1. tom. pag. 445.

(e) Ossor. de Reg. institut. lib. 2. §. 3. per tot.

(f) Plut. in Lycurg. & in Apoph. lacon.

(g) Valer. Max. lib. 2. cap. 6.

(h) Suid. verb. Lycurg.

(i) Rhodig. lib. 20. cap. 2.

(k) Erasm. lib. 1. Apoph. & in Adag. Annus producit non ager, pag. mibi 219. ubi quod educatio naturam vincit.

(l) Batilius Labæus Emb. 36.

Projectos rapido dum petit ore citos.
Sic genus excollitur studiis, sic degener exit
In vitium incultæ nobilitatis bonos.

8 Quod Lycurgi Apophthegma, secutus videtur Horatius (m), dum monuit: *Adolescentium mentes asperioribus studiis esse formandos*, quia

Quo semel est imbuta recens, servavit odorem
Testa diu.

Et magis ad rem alibi (n) inquit:

Venaticus ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in sylvis catulus.

9 Et quemadmodum tractanda est cera cum molissima est, & virga si curva sit, dum virga est, in eam formam flectenda, quam ei perpetuam esse velimus, alioqui frangas citius, quam corrigas, cum jam in pravum induruerit. Quo respicit illud Ovidii (o), ex quo in rem nostram Schoonhovius (p) aliud Emblema deduxit:

Que præbet latas arbor spaciantibus umbras
Quo posita est primum tempore, virga fuit.
Tunc poterat manibus summa tellure revelli,
Nunc stat in immensum viribus acta suis.

Ad quod citare potuit Cassiodorus (q), eleganter idem ipsum his verbis præferentem: *Leve fit opus, quod in teneris arboribus addibetur. Nam quæ nunc virgulta sunt, erunt, si negligantur, & robora. Ista enim quæ modo facili avulsione dirimuntur, postea vis securibus ita succumbunt.*

10 Ita præcipuus labor jam inde à teneris, liberorum correctioni, & rectè educationi impendendus est, hæc enim bona, bonos efficit; mala, malos, & si serò adhibeatur, vitiis jam in naturam, & morem conversis, nihilum proficiemus, & ut ait Horatius (r):

Naturam expellas furca, tamen usque recurret.

11 Cum ex adverso nihil sit, quod non rudibus adhuc & vacuis animis imprimi possit, ut egregiè noster D. Didacus Saavedra (s), post alios animadvertit, pictoria tabella rasa, seu alba, ut dicunt parma, proposita, cum lemme, *Ad omnia*, sic ostendens, institutione non deficiente, pueros omnium esse capaces; verèque dicere potuisse Platonem (t): *Ex hoc posse cognosci animas immortales esse, atque divinas, quæ in pueris mobilia sunt ingenia, & ad percipiendum facilia.* Et Senecam (u). *Omnibus natura fundamenta dedit, semenque virtutum, omnes ad ista omnia nati sumus, cum irritator accessit, tunc illa animi bona, velut sopita excitantur.*

12 Quibus magis adhuc congruit illud Antisthenis apud Laertium (x), qui cum filium cuiusdam suscepisset erudiendum, rogatus à parente, quibus rebus opus esset, libro, inquit, novo, novo stylo, nova tabella. Sic innuens, rudibus & vacuis adhuc ingenii, ut ceræ vacuæ, & molli, & nec dum exarata, quilibet faciliè imprimi posse.

13 Testatur hoc Seneca (y), sic aptissimè inquit: *Educatio maximam diligentiam, plurimumque profuturum desiderat: faciliè est teneros adhuc amos componere, difficulter rescinduntur vitia, quæ noviscom creverunt. Nihil magis facit iracundos, quàm educatio mollis & blanda, idèò unicus, quod plus indulgetur, pupillisque quod plus licèt, èd corruptior est animus. Non resistet offensis, cui nihil unquam negatum est, cui lacrymas sollicita semper mater abstersit. Et iterum alibi (z): *Altius præcepta descendunt, quæ teneris imprimuntur etatibus. Si præcepta nihil adjuvant, omnis institutio tollenda est ipsa natura contenti esse debemus. Erras, si existimas nobiscum vitia nasci, supervenerunt, ingesta sunt.**

Tes-

(m) Horat. epist. 2. lib. 3.
(n) Idem Horat. quem etiam vide lib. 3. od. 2. ubi latè Chabotius.
(o) Ovid. in lib. de remed. amand.
(p) Schoonh. Emb. 46. pag. 139.
(q) Cassiod. lib. 5. epist. 38.
(r) Horat. lib. 2. saty. 2.

(s) Saaved. in Id. Polit. pag. 8. Emped. 2.
(t) Plat. de anim.
(u) Senec. epist. 10.
(x) Laert. lib. de vita Philosoph. in Antisthen.
(y) Senec. lib. 2. de ira, cap.
(z) Idem Senec. de Consol. ad Helv. cap. 1. in epist. 94.

14 Testatur & Aristoteles (z), seriò monens, educatos rectè à parentibus, per sanctos & justos mores, bonos meritò evasuros, & Plutarchus, qui non contentus plura circa hoc in libro de educatione liberorum dixisse, agens alibi de Themistocle (a), inquit: *Themistocles, quoniam adolescens feroci mutabilique ingenio videbatur, mirantibus mutatos mores, dicere solebat, asperos, & indomitos pullos, in bonos equos evadere, si quis illis adhibeat disciplinam, rectamque institutionem.*

15 Quibus consentiens Apulejus (b) (ut interim plures alios omittam) asserit, hominem, nec perfectè bonum, nec malum nasci, sed utriusque semina ei à natura indita, quæ institutione in hanc vel illam partem emicant. Et Erasmus (c) huc refert Adagium, *Annus producit, non ager, quasi recta à teneris institutio, ipsi naturæ, & genituræ præponderet, & illud Hecuba apud Euripidem (d) expendit, & explicat:*

Rectè educari, scilicet non nullam habet
Rationem honesti.

16 Et melius in similibus, educationem, agrorum culturæ comparat, quæ si absit, omnia in eis sata necantur, & purgamenta pro fugibus pariunt, & alias etiam præclaras simul similitudines adjecit, quæ dignæ mihi visæ sunt, ut hic ad literam inserantur, sic enim inquit: *Ut non satis soli bonitas, nisi accedat & cultus idoneus & semina: ita non sufficit ingenii felicitas, nisi accedat Doctor, & institutor egregius, & præcepta idonea. Ut terra quo mellor est natura, hoc magis corrumpitur, si negligatur: ita recta ingenia, nisi rectè excolantur, quo sunt feliciora, hoc pluribus vitiis obducuntur. Est terra quædam asperior, duriorque, quæ tamen culta protinus ferax reddatur: sic ingenia duriora natura, institutione mansuescunt. Nulla ferè est arbor, quæ non sterilecat, ac tortuosa sit, si cultura desit. Ita nullum tam felix ingenium, quod non degeneret citra rectam educationem. Nullus equus rectè sessori paret, nisi arte domitus. Ita nullum ingenium non ferox, nisi præceptis circuretur, & educatione. nulla, tam fera bellua, quæ non mansuescat cura. Ita nullum tam agreste ingenium, quod institutione non mitescat. Ut molli materiæ faciliè sigillus imprimitur, si durescat, non item: ita puerorum ingenia faciliè quamvis recipiunt disciplinam, sin ætate durescant, non item. Ut agricola vallos apponunt arbusculis, quo rectè crescant: ita qui instituit, addit monita, & præcepta ingenii salubria, ne devaricent in vitia.*

17 Sed quorsum in profanis hisce testimoniis adducendis distineor, cum nihil ferè sit in Sacris Literis, & libris Sanctorum Patrum, quod frequentius admoneamur. Ecce enim in Proverbiis (e) habemus: *Ne subtrahas puero castigationem, cum percusseris eum virga non morietur. Tu virga percuties eam, & animam ejus à sepulchro eripies.* Et iterum (f): *Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit non recedet ab ea.* Et in Ecclesiastico (g): *Filii tui sunt? Erudi illos, & curva illos à pueritia illorum. Curva cervicem ejus in juventute, & tunc latera ejus dum infans est; ne fortè indueret, & non credat tibi, & erit tibi dolor anime. Doce filium tuum, & operare in illo; ne intupitudinem illius offendas.*

18 In quæ loca respiciens D. Hieronymus (h): *Non est (inquit) parvi apud Deum meriti, benè filios educare. Difficulter eraditur, quod nudi animi perbiberunt; lanarum concubilia, quis in pristinum candorem revocet.* Et D. Cyprianus (i) dum ait: *Quod semel imbibimus, difficulter deponimus: nec propositum nostrum faciliè mutatur.* Qui & ipse alibi (k), quanta sit vis bonæ institutionis, & disciplinæ, his verbis graviter exprimit: *Disciplina custos Spei, retinaculum Fidei, dux itineris salutaris, fomes, ac nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis. Hanc sectari salubre est; adversari autem ac negligere, lethale.*

19 Quem sequutus D. Bernardus (l), non minus appositè ait: *O quam compositum reddat omnem corporis statum, necnon & mentis habitum, disciplina? Cervicem submittit, ponit supercilium, componit vultum, ligat oculos, cachinos cobibet, moderatur linguam, frenat gulam, sedat iram, format incessum.*

20 Et hæc propter Diodorus Siculus (m) latissimè Charondæ Thuriorum Regis legem recenset, & laudat, dum jussit, liberos civium omnes, in ipso ludo, & in primis literarum rudimentis, instituendos tradi, conductis ad id mercede, & ære publico præceptoribus. Perspexerat namque multis jam pridem exemplis admonitus, plerosque vel optimo natos ingenio fore, qui rei

R

(z) Arist. lib. 2. econom.
(a) Plut. in vita Them.
(b) Apulej. in Apol. 1.
(c) Erasm. in Adag. pag. 219.
(d) Eurip. in Hecub.
(e) Proverb. 23. 13. 14.
(f) Proverb. 22. 6.

(g) Eccles. 7. 21. & 30. 17. 13.
(h) D. Hier. in epist. ad Salu. & in epist. ad Lestam 15.
(i) D. Cyprian. lib. 2. epist. 1.
(k) Idem de discip. & hab. virgin.
(l) D. Bern. epist. 113.
(m) Diodor. sicul. lib. 12. quem ad longum transcribit Camerar. lib. 3. success. cap. 47. pag. 168.

rei familiaris angustia presi, dum parvum mercedem præceptoribus solvere non valeret, ob eam singulari, & tam opportuna privarentur institutione.

21 Xenophon (n) quoque multus admodum est in referendo, & laudando hoc eodem studio apud Persas, & Athenienses. Et Albanus Spinatus (o) commemorat, apud Laedemonios iure receptum fuisse, ut si præsens, juniorem peccantem non reprehendisset, perinde ac si is deliquisset, plecteretur, & quisquis puerorum institutionem neglexisset iurium civitatis expertus esset. Et inde putat ortum habuisse leges (p) Imperatorum Romanorum, quæ senioribus propinquis concedunt, auctoritate propria juniores levisculis, & minus capitalibus vitis imbutos, coercere.

22 Plato (q) etiam, hæreditatem filiis relinquendum dixit, quæ non grandinem, non vim, non ipsum denique Jovem extimescit, idest Bonam institutionem. Turpe nimirum putans, rerum aliarum, ac præcipue agrorum, & pecorum cultui invigilare, filiis autem, ut Crates adiebat, quibus hæc omnia relinquenda sunt, nihil prospicere. Hos enim Patres perinde agere aiebat Plutarchus (r), ac si quis de calceo sit sollicitus, pedem verò nihil curet. Qua in re bene dicebat Isocrates, liberis, pudorem magis, quam aurum esse relinquendum.

23 Et quia fortè hæc cura suo tempore exoleverat, meritò queritur Cicero (s) de parentum, in re adedè utili & necessaria, negligentia, sic inquit: *Nunc autem simul atque editi in lucem ac suscepti sumus, in omni continuo pravitate, & in summa omnium perversitate versamur, ut penè cum lacte nutricis errorem suscipere videamur.*

24 Et apud Aristæam (t), (licet ejus auctoritas à Julio Scaligero, & aliis in dubium vocetur) legimus; Ptolomæo Philadelpho Ægyptiorum Regi ex Septuaginta Interpretibus interroganti, quæ esset maxima negligentia? Illos respondisse: *Si quis non curat liberos, nec eos educando, quam diligentissimè format.* Quod dictum convenit cum illo Apostoli (u): *Qui suorum, & maxime domesticorum curam non habet, infidelis est, & infideli deterior.* Et illum refert Camerarius (x), cum Phavorino apud Agellium (y), & Michaele Hospitalio (z), contra matres invehitur, quæ filios suos ipsæ proprio lacte non alunt, nec apud se domi educari patiuntur.

25 Idem etiam sensit, & reprehendit D. Gregorius Nazianzenus (a), eos, qui præstantissimam liberorum suorum partem, animum dico, securi incultam relinquunt, non Parentes appellans, sed *luti parentes*; quemadmodum enim, ut est in Adagio (b), *Lutum non fit testa nisi tundatur*, sic homo non est homo, nisi disciplinis formetur, & ratio in eo promoveatur.

26 Ad quod alludens Sconhovius (c), ursam lingua lambentem, & expolientem catulos, quos informes parit, ut ait Plinius (d), depingit, quæ & ipsa ob hanc causam à D. Ambrosio, & Pierio Valeriano, & Sylvestro (e), Petra-Sancta (f), Patrum, qui lingua filios erudiunt, symbolum esse solet, & ita ait:

*En quanto studio rudes catellos
Ursa perpoliat, decentiorem
Donec imprimat, ingeratque formam.
Mortales meritò rubere discant,
Qui, neglecto Animi nitore pulchri,
In natis modo sunt luti parentes.*

27 Extat quoque integer, & non malè dolatus Ambrosii de Morales (g) discursus, quo Hispana nostra lingua, spretam apud Nos hanc rectæ educationis filiorum curam, graviter dolet. Inter alia gravissimum supplicium expendens, quo Heli Sacerdos (h), & alioqui in se justus, divinæque legis valdè zelator, propter neglectam bonam filiorum educationem, à Deo punitus fuit, & adiciens (quod valdè notandum, ac timendum est) usque ad universale judicium has penas pravæ educationis augeri, propter peccandi semina, quæ incuria in hoc nostra, vel pravo exemplo, in liberis, posterisque nostris relinquimus.

Et

(n) Xenoph. in *Cyrip. lib. 3. cap. 7. & seq.*
(o) Spinat. in *Polit. lib. 2. cap. 5. fol. 50. Cragius de Rep. Laed. pag. 128.*
(p) L. 1. & per tot. C. de emendat. proping.
(q) Plato in *lib. de Repub.*
(r) Plutarc. in *lib. de educ. liber.*
(s) Cicero. 3. *Thuse.*
(t) Aristæas in *lib. de dictis Japt. interp.*
(u) D. Paul. ad *Tim. 5.*
(x) Camer. 3. *subc. cap. 51. in fine.*

(y) Agel. *lib. 12. cap. 1.*
(z) Hospit. *lib. 3. carm.*
(a) D. Nazianz. apud Schoonh. *ubi sup.*
(b) Erasmi. in *Adag. pag. mihi 221.*
(c) Sconh. *Emb. 72.*
(d) Plin. *lib. 8. cap. 26.*
(e) Amb. & alii apud Pier. *lib. 12.*
(f) Petr. Saeta *pag. 357.*
(g) Moral. *disc. 13. post opera Magistris Olivæ.*
(h) Reg. *lib. 1. cap. 2.*

28 Et herclè, si hæc in quorumlibet puerorum educatione, & institutione ita se habent, satis jam (ut supra tetigi) patet, quid de Regum filiis, & destinatis ad Imperium Principibus, dicere ac sentire debeamus, qui, ut indomiti equi, potestatem ad quam vocantur, in tempestate vertent, nisi à tenera ætate lupatis parere discant, & rectæ, sobriæque institutionis habenis coerciti, ex ejus carceribus, ad Regium, quod eos manet, stadium decurrendum, exiliant. Hoc enim in vita mortalium ferè accidit, ut cum Imperio ipso licentia major in dies fiat; & quò plus de Regiis ingeniis fidere licet, eò magis hac cura, & cultura ipsorum rudes adhuc animi egent. Platone (i) namque testante: *Magna ingenia nisi rectè instituta, tantò deteriora evadunt, quanto in illis majores igniculi extiterunt.* Magna enim scelera, non ex vili natura, sed generoso ingenio, educatione corrupto, proficiuntur.

29 Et quamvis cum eodem Platone (k), & Clemente Alexandrino (l) concedamus, Deum, illorum, quos ad Imperium vocat, meliori luto solere præcordia fingere, & aurum in eorum generatione admiscere, sicuti & argentum in illis, qui auxilium, & consilium ipsis laturi sint; & in agricolis ceterisque opificis stannum, ferrum vel æs; ipsum tamen aurum, eadem etiam cultura polituraque eget, alioqui, ut Ennodius (m) ait: *Fulvi nobilitatem metalli, nisi ad unguem manus ducat artificis, maternis penè bebetatur in tenebris; & si magistra politio non venustetur, nihil ei prodest sublimitas, quam vena concessit.*

30 Cujus doctrinæ veritatem, & necessitatem agnoscentes Persarum Reges, neminem, ut Philo Judæus (n) literis tradidit, Regni habenas suscipere permittent, qui prius cum Magis Sapientibus familiariter versatus non fuisset, ipsorumque disciplinis imbutus. Quinimò, si Platoni (o) credimus, cujus verba latè recensent, & celebrant Petr. Crinitus (p), Brisson (q) Coningus (r), & alii (s), post eximiam curam in Regis pueris recens natis suscipiendis, & ad decimum usque quartum annum educandis, adhibebant, ubi jam ad hanc ætatem pervenerant, quatuor Præceptores ex universo Persia deligebant, qui ceteris omnibus virtute præstarent, videlicet, Sapientia, Justitia, Temperantia, atque Fortitudine, ut ab unoquoque eorum summo studio separatim in unaquaque ex his virtutibus instruerentur. Et sapientiæ nomine Magiam comprehendebant, quæ à Zoroastre, Oromasi filio, profecta est, quæ, ut idem explicat Plato, nihil est aliud, quam Deorum cultus. Qui mos etiam apud Ægyptios invaluit, ut Reges pueros, artes Magicas, tamquam studia sanctiora edocerent, ut Alexander (t) ab Alexandro commemorat.

31 Et hinc ansam sumpsit Philippus Macedonum Rex, sibi congratulandi, Diisque gratias agendi, non tam, quòd Alexander sibi filius natus fuisset, quam quòd eo tempore nasceretur, quo Aristotelem præceptorem, rectæque suæ institutionis, & educationis auctorem sortiri, & dignus Macedonico Regno evadere posset, eaque de re elegantem ad ipsum Aristotelem epistolam exaravit, cujus Plutarchus (u), Agellius (x), Ælianus (y), & alii (z) peculiarem mentionem faciunt.

32 Nec absimilis Pelei gloriatio, quòd Achillem filium haberet, qui se præcelleret, ut cui Chironem, & Phœnicem præceptores magnis præmiis adhibuerat, ad laudem suam accedere arbitrat, quicquid ex filii recta institutione virtutis auctum fuisset.

33 Et sanè justissimè, nam ut ait Plautus (a):

*Probum esse patrem oportet, qui gnatum suum
Esse probiorem, quam ipse est postulat.*

Et ut apud Laërtium (b) aiebat Aristoteles, Parentes, qui liberos suos rectè instituunt, honorabiliores sunt iis, qui tantum genuerunt, quia ab his contingit vivere, ab illis autem bene vivere.

34 Quod etiam pro præceptoribus, & pædagogis, qui rectè hoc officio funguntur, colendis, honorandis, ac remunerandis Plato (c), & alii bene considerant, quorum dicta Ego (d) alibi laxiori prosequor calamo. In quorum quidem electione quanta cura adhiberi debeat, optime insinuavit Agasciles, cui, ut Plutarchus (e) refert, cum quidam diceret, mirari se, quòd cum esset avidus discendi, non adjungeret sibi Philophanem Sophistam, eo tempore celeberrimam.

R 2

&

(i) Plato *lib. 6. de Repub.*
(k) Plato 3. *de Repub. pag. 417.*
(l) Clem. Alex. 5. *Strom. cap. 2.*
(m) Ennod. *disc. 3. in Dedicat.*
(n) Philo in *exp. Decal. ad præcep. 6. & 7.*
(o) Plato in *lib. de ingen. hom.*
(p) Crinit. *lib. 1. cap. 2.*
(q) Briss. *de Regn. Perr. lib. 1. pag. 79.*
(r) Coning. in *The. pol. 2. part. cap. 21. num. 10.*
(s) Salmutius ad *Panciroi. 1. pag. 158.*

(t) Alex. 2. *Genial. cap. 25.*
(u) Plutarc. in *vita Alex.*
(x) Agel. *lib. 9. cap. 3.*
(y) Ælian. *de var. hist. lib. 4. cap. 19.*
(z) Fulgos. *lib. 2. cap. 5.*
(a) Plaut. in *Pseudolo.*
(b) Laert. *lib. 5. de vit. Phil. cap. 1.*
(c) Plato in *Hip. sive de mendac.*
(d) Ego de *parricid. pag. 131. & 132. ubi plures allego.*
(e) Plutarc. in *Apoph.*

& clarissimum; respondit prudenter, eorum se velle discipulum esse, quorum simul esset filius. Significans, non minus interesse, quos nactus sis parentes, quam quos asciscas, ut bonis moribus formeris.

35 Quoddam optime etiam monuit Rex noster Alfonsus X. (f) de eadem Regum educatione agens, & ita, post alia lectu digna, concludens: *Onde por todas estas razones deben los Reyes querer bien guardar sus hijos, é escoger tales Ayo, que sean de buen linage, é bien acostumbrados, é sin mala saña, é sanos, é de buen seso, é sobre todo que sean leales derechamente, amando el pro del Reino, &c.*

36 Quae omnia cum in Seneca Agripina cognovisset, expertaque esset, eum institutioni Domitii Neronis filii sui, jam ad Imperium destinati, praefecit, *Ut ejus pueritia (verbis Taciti (g) loquor) tali, & magistro adolesceret, & consiliis ejusdem ad spem dominationis uterentur.* In quo, ita bonae electioni, & expectationi respondit eventus, ut primo sui Imperii quinquennio, quo Senecae monitis paruit, optimum & laudatissimum Principem egerit, ut Suetonius (h), & alii, qui vitas Caesarum scripserunt, testantur.

37 Audiendus quoque erit Claudianus (i), qui sui Honorii rectam educationem collaudans, & describens, sic ait:

*Reptasti per scuta puer, &c.
Mox ubi firmasti recto vestigia gressu,
Non tibi desidias molles, nec marcida luxu
Otia, nec somnos genitor permisit inertes;
Sed nova per duros instruxit membra labores.
Et cruda teneras exercuit indole vires:
Frigora saeva pati, gravibus non cedere nimbis.
Aestivum tolerare jubar, transare sonoras
Torrentum furias, adscensu vincere montes,
Planiciem cursu, valles, & concava saltu;
Necnon in clypeo vigiles perducere noctes.
In galea portare nives, nunc spicula cornu
Tendere, nunc glandes Baleari spargere funda.*

38 Et possem quidem plura de contrariis effectibus bonae vel pravae educationis in Regum filiis exempla referre, nisi prolixus esse vererer, & Camerarius (k), & alii, me hoc labore levassent, sed pro omnibus illud sufficere, quod de Venceslao & Boleslao, Regis Poloniae filiis, elegantissime narrat ultra alios Pater Drexelius (l), & querela, quam de male institutis Principibus Philippus Cominæus (m) his verbis proponit: *Qui sunt male instituti Principes, quantum sit munus, quod acceperunt à Deo non intelligunt, & ipsorum familiares ne malam gratiam sibi concilient, dissimulant. Et ut ex omnibus forte sit unus, qui fideliter admoneat, is tamen suae sententiae nullos habet approbatores, ac ferè fit, ut ridiculus babeatur.*

39 Et bene hoc damnus pravae educationis agnoscens Dionysius Junior Siciliae Tyrannus (ut Aemilius Probus (n) recensent) cum Dionem sibi in Regno rivalem vereretur, nullam potiore vindictam, securioremque sui Sceptri stabilitatem invenit, quam Dionis filium parvulum, quem in sua potestate habebat, sic educare, ut otio, vino, epulis, scortisque indulgendo, turpissimis imberetur cupiditatibus, nullumque tempus sobrio relinqueretur. Quo effectus, ut quamquam postea Dion rerum potitus, filium à pristino victu deducere studeret, & ad id custodes apponeret, nihil proficeret, quin potius ille, usque eo commutatum vitae statum ferre non potuit, ut se superiore partae aedium dejecerit, atque ita interierit.

EM-

(f) L. 4. tit. 7. part. 2.

(g) Tacit. lib. 12. Annal.

(h) Sueton. & alii in Nerone.

(i) Claud. in 3. Cons. Honorii.

(k) Camer. 3. subcis. cap. 5.

(l) Drexel. in Trimeg. Beyerl. lit. I. pag. 147.

(m) Comin. lib. 10. pag. mihi 660.

(n) Probus in Dionys.

EMBLEMA XXVI.
ARMIS, ET LITERIS.

*Palladis hæc Icon una est eademque Minervæ
Nomina bina duplex munus habere dedit.
Urbibus imposita est Graiis tutela tuendis,
Lancea quas firmans, ornat, ut arma, liber:
Res decus è forti accipiet sic publica magnum,
Literis ornatur sed mage pacificis.*

COMMENTARIUS.

Anet ergo ex dictis in eo quod præcessit Emblemate, rectè & sollicitè educandos, & instituendos Principes esse. Quo verò intelligi possit, quibus in rebus institutio hæc præcipue versari debeant, præsens subjicimus, ex Palladis imagine sumptum; quæ eadem & armorum, & pariter scientiarum omnium Dea, sub Minervæ nomine, ad antiquis Ethnicis colebatur; cuique, hac de causa, urbium suarum præsidium, & tutelam commendabant. Variè quidem illam pingentes & effigiantes, ut latè Lilius Giraldus (a), & Natalis Comes (b) observant, sed frequentius ita, ut hastam clypeo innixam una manu teneret, & librum in altera, subjectis interdum circa pedes dracone, & noctua, ut sic ostenderent, tum demum urbes incolumes esse posse, cum qui earum tutelæ, & gubernationi præpositi sunt, arma, oportuerit, tractare dedicerint, & ex literarum studiis talem scientiam, prudentiamque suis vigilis, & lucubrationibus acquisierint, ut justis, & locis, ac temporibus consentaneis legibus ac præceptis, Palladis instar, subjectos sibi populos regere, & tam domi, quam foris, tam in sago, quam in toga, prudenter tutari, moderarique valeant.

2 Etenim, ut cum Horatio (c) (licet aliud agente) loquar:

— Alterius sic
Altera poscit opem res, & conjurat amicè.

Et cum in omnibus illud obtineat, quod Laertius (d) Aristipo, & Plutarchus (e) Agesilao tribuit, scilicet, ut in his potissimum adolescentes instituuntur, quæ viris usui, & decori fu-

(a) Girald. de Diis Gent. Syntagm. 11.

(b) Natal. in Mythol. lib. 4. cap. 5.

(c) Horat. in Arte Poetic.

(d) Laertius lib. 2. cap. 8.

(e) Plutarc. in Apoph. Jaccon. part. 1. mor. pag. 379.